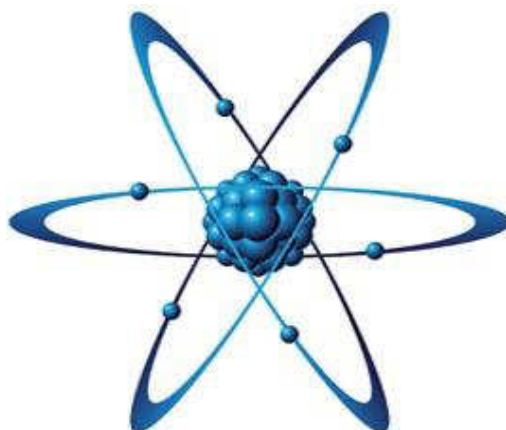

**Міністерство освіти і науки України
Уманський національний університет садівництва (Україна)
Господарча академія ім. Д.А. Ценова (Болгарія)
Державна Вища Професійна Школа в Плоцьку (Польща)
Університет Південної Богемії в Чеських Будейовіцах (Чеська республіка)
Академія імені Якуба з Парадижа (Польща)**

МАТЕРІАЛИ V МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**“АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
СУЧАСНОЇ АГРАРНОЇ НАУКИ”**

Умань – 2017

до поширення, включено 34 сорти озимого жита. Серед них німецької селекції – Пікассо, Фугато, Гуттіно, Бразетто, Палацо, КВС Магніфіко; Польської – Данківській діамант

Значення врожаю озимого жита коливаються рік від року - чим вище середня врожайність, тим більше коливання. Для отримання планованих урожаїв поряд з детальною оцінкою агрокліматичних ресурсів необхідно вивчення часової мінливості врожаїв у різних агрокліматичних зонах. Урожайність в кожному конкретному році формується під впливом цілого комплексу факторів.

Нами був виконаний аналіз динаміки врожайності озимого жита за період з 1984 по 2013 роки. За допомогою методу гармонійних ваг нами була визначена тенденція врожайності, досліджувалися ряди врожайності. Також були визначені відхилення розрахункових значень треба від фактичних, проведена оцінка правильності вибору виду тренда і перевірка гіпотеза про те, що випадкова компонента являє собою стаціонарний випадковий процес.

При середній багаторічній врожайності озимого жита в 20,2 ц/га вирівняний рівень врожайності на початок розглянутого періоду, під впливом культури землеробства, становив 18,6 ц/га. В кінці досліджуваного періоду значення врожаю підвищилось - 22,2 ц/га .

Під впливом погодних умов окремих років врожай значно варіював. Мінімальне значення врожаю озимого жита в 15,0 ц/га та 15,6 ц/га спостерігалось в 1999 та 2006 роках, а максимальні значення - у 1990 та 2011 році та становило 25,7 та 25,1 ц/га.

З розглянутого періоду в 13 роках спостерігались сприятливі погодні умови, що дало можливість отримати прибавку врожаю від 0,3 до 3,7 ц/га. В інші роки погодні умови справили негативний вплив на врожай, що виразилося в негативному відхиленні від – 0,2 до -4,7 ц/га.

Розглянемо більш детально значення динаміки врожайності озимого жита в Львівській області. Так, починаючи з 1992 року значення врожайності поступово знижується, а починаючи з 2008 року спостерігається тенденція стійкого росту врожайності, що свідчить про позитивні зміни у виробництві озимого жита в останні роки в Львівській області.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ ЖИТА ОЗИМОГО В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Т. К. КОСТЮКЄВИЧ, кандидат географічних наук

М. М. ЛУКА, студентка

Одеській державний екологічний університет, м. Одеса, Україна

Озиме жито (*Secale cereale* L.) - культура, що забезпечує протягом кількох століть повноцінне харчування населення багатьох країн світу. Озиме жито - зернова культура, яка має велике значення, особливо в районах, де обмежена обробіток озимої пшениці через ґрунтово-кліматичних умов, що дозволяє віднести цю сільськогосподарську культуру до групи культур найменшого економічного ризику при її вирощуванні.

Жито знаходить різне застосування. У вигляді борошна воно використовується для випічки хліба. Житній хліб, особливо простого помелу,

значно перевершує пшеничний хліб по калорійності, але поступається йому по засвоюваності, крім того, містить вітаміни А, В, РР, С, що робить його дуже цінним в харчуванні людини. Житній хліб має підвищену кислотність, яка зумовлена життєдіяльністю молочних бактерій, що надає йому приємний смак і запах. Житній хліб - незамінний продукт харчування. Вживши 500 г житнього хліба, людина повністю забезпечує себе залізом і фосфором і на 40% - кальцієм. Хліб з житнього борошна випікають як в чистому вигляді, так і при додаванні пшеничної муки в різних співвідношеннях.

Протеїну в зерні жита менше, ніж у пшениці, вміст клейковини 8-26%, яка, крім того, більш рухлива і гірше розтягується, тому житній хліб менш об'ємний і швидше черствіє.

Очищені зародки зерна завдяки високому вмісту основних мінеральних речовин - білка, жиру, цукру, вітамінів і мінеральних сполук, знайшли широке застосування у фармацевтичній і харчовій промисловості при приготуванні спеціальних лікувальних препаратів і високопоживних концентратів. Зерно - для годівлі тварин (в 1 кг зерна 1,18 корм.од.), зелена рослина - для паші, солод - для приготування спирту. У харчуванні людини використовується невелика кількість загального світового виробництва зерна жита.

Жито, зазвичай, застосовується для годування тварин в суміші з іншими зерновими культурами. Житнім борошном та висівками часто присмачують грубі корми - сіно, солону і полову.

Зелена маса озимого жита в абсолютно сухій речовині містить протеїну 15-16, безазотистих екстрактивних речовин 32-35, клітковини 32-33, жиру близько 6% і добре засвоюється тваринами. Один кілограм зеленої маси дорівнює 0,18 корм. од. Особливо підвищується кормова цінність зеленої маси жита при спільному її посіві з озимою викою. Місце, що звільнилося після збирання вико-житній суміші поле можна використовувати для посіву поукісних культур.

Солома жита по якості значно поступається солоні інших злаків, тому використовується в основному на підстилку для худоби. У той же час її з успіхом застосовують для приготування різноманітних плетених художніх виробів і деяких предметів побутового призначення (мати, обгортковий папір, капелюхи), а також можна отримати кристалічний цукор, целюлозу, оцет, лігнін.

Товарні ресурси зернового ринку і повнота задоволення потреби в різних видах зерна значною мірою визначаються розміром, структурою посівних площ, врожайністю і як похідною цих параметрів складом валових зборів зернових культур. Врожайність і валовий збір не відрізняються стабільністю. Високі врожаї зерна припадають, в основному, на роки з відносно сприятливими погодними умовами.

Незважаючи на те, що в Україні жито почали вирощувати понад три тисячі років тому, останнім часом спостерігалася тенденція скорочення посівних площ цієї культури у зв'язку з розширенням площ пшениці озимої, а також з економічних причин - передусім низькою закупівельною ціною на зерно жита. Але зі стрімким розвитком світової економічної кризи, а також із гострим дефіцитом продовольства у багатьох країнах світу ціни на продовольчу продукцію та сировину для її виробництва почали зростати з рекордною швидкістю. Змінилися й пріоритети щодо значення тієї чи іншої культури. На сьогодні, наприклад, закупівельні ціни на жито істотно перевищують вартість

пшениці. І це при тому, що потенційна урожайність жита озимого є на порядок вищою, ніж у пшениці озимої.

На сьогоднішній день лідерами по вирощуванню жита в Україні є Житомирська, Волинська, Чернігівська та Рівненська області. Світове виробництво жита зосереджено в країнах Євросоюзу, Росії, Білорусії, США, Канаді, Туреччині та ін.

Під урожай жита 2015 і 2016 року в Україні, за даними Держкомстату, було засіяно 150 і 144 тис.га відповідно, хоча ще кілька років тому площа була в кілька разів більше і становила понад 600 тис.га. Відповідно, й валовий збір також різко знизився - до 391 тисяч тонн, хоча врожайність жита в останні роки зросла. Так в 2015 і 2016 роках в Україні, за даними Держкомстату, вона становила 25,9 і 27,3 ц / га відповідно.

Динаміка врожайності озимого жита в Тернопільській області вище ніж в Україні в цілому. В останні роки відбувається стрімкий ріст врожайності жита. Якщо врожайність жита в 2000 році в середньому по Україні становила – 15,2 ц/га, а в Тернопільській області -18,7 ц/га, то в 2016 ці значення становлять вже 27,3 та 36,5 ц/га відповідно. Що свідчить про тенденцію росту врожайності жита.

Під урожай жита 2015 і 2016 року в Тернопільській області було засіяно 2,4 і 1,7 тис.га відповідно. Валовий збір в останні роки значно менш, ніж в 2000-х роках лише 6-8 тисяч тонн, хоча врожайність жита в останні роки зросла. Так, в 2015 і 2016 роках, за даними Держкомстату, вона становила 29,5 і 36,5 ц / га відповідно.

Важливе значення в отриманні високих врожаїв - це посів насіння, яке включене до Державного реєстру селекційних досягнень сортів та обов'язкове дотримання умов правильної технології обробітку озимого жита.

АГРОМЕТЕОРОЛОГІЧНА ОЦІНКА УМОВ ВИРОЩУВАННЯ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ

А. А. ПАНАСЮК, магістрант

Т. К. КОСТЮКЄВИЧ, кандидат географічних наук

Одеській державний екологічний університет, м. Одеса, Україна

Пшениця – одна з найбільш давніх поширених культур на земній кулі. Встановлено, що вона була відома приблизно за 900 р. до н.е. Серед найважливіших зернових культур озима пшениця за посівними площами займає в Україні перше місце і є головною продовольчою культурою.

Зерно широко використовується для продовольчих цілей, в особливості в хлібопеченні і кондитерській промисловості, а також для виробництва круп, макаронів, вермішелі і інших продуктів. Цінність пшеничного хліба визначається хімічним складом зерна. Залежно від сорту і умов вирощування вміст білку в зерні пшениці становить 12 - 15%, та вміст клейковини 20 - 40%. В зерні багато вуглеводів, в тому числі 65 - 70% крохмалю, вітамінів, мінеральних речовин 2% і води 13 - 14%. Білок пшениці повноцінний за амінокислотним складом, містить всі незамінні амінокислоти, співвідношення білків і крохмалю у зерні пшениці становить у середньому 1 до 6–7, що є найбільш сприятливим для підтримання нормальної маси тіла і працездатності людини.